

mr. Cees de Groot
voormalig vicepresident en
kinderrechter rechtbank
Rotterdam

prof. mr. Paul Vlaardingerbroek
hoogleraar familie- en jeugdrecht
Tilburg University, rechter plv. en
raadsheer plv.

drs. Tom Schneider
voormalig gynaecoloog/
perinatoloog, Erasmus MC,
Rotterdam

drs. Leontien van Ravesteijn
anios gynecologie, Meander
Medisch Centrum, Apeldoorn

BELANG VAN HET KIND PREVALEERT SOMS BOVEN AUTONOMIE VAN DE MOEDER

Spoedsectio onder dwang kan nodig zijn

Een keizersnede zonder toestemming van de vrouw in kwestie is wettelijk niet toegestaan. Maar daarmee, zeggen artsen en juristen, wordt geen rekening gehouden met de rechten van het ongeboren kind. Zij pleiten daarom voor een ad hoc rechterlijk oordeel.

Deze zomer stelde een gynaecoloog de volgende vraag aan de artseninfolijn van de KNMG: 'Een vrouw meldt zich in partu op de Spoedeisende Hulp. De foetus blijkt in nood en een spoedsectio is geïndiceerd. De vrouw weigert echter om hier toestemming voor te geven. Zij staat erop om vaginaal te bevallen. Maar dat zal vrijwel zeker leiden tot de dood van het ongeboren kind of tot ernstige schade. Mag ik in deze situatie, tegen de wil van de vrouw, een sectio uitvoeren?' Het antwoord van de KNMG luidde dat 'de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO) geen ruimte biedt voor een behandeling onder dwang. Ook niet als er een belang van een ander, zoals een ongeboren kind, in het spel is. Het recht op zelfbeschikking en het recht op lichamelijke integriteit van de vrouw staan een dwangbehandeling in het belang van het ongeboren kind in de weg.'

Een dergelijke situatie komt in het Erasmus MC twee- tot driemaal per jaar voor. En wij vinden dat als in zo'n geval de toepassing van een regel, zelfs al is het een wetsregel, leidt tot de dood, omdat je als arts niet mag ingrijpen, er echt iets fundamenteels mankeert aan die regel.

Want het kan toch niet zo zijn dat een voldragen foetus helemaal niets heeft in te brengen, zelfs niet als de weigering van de moeder geen reële basis heeft? Het wordt hoog tijd dat het manifeste belang van de foetus bij een veilige geboorte een eigen waarde krijgt tegenover de weigering van de moeder om een keizersnede te ondergaan.

Gezamenlijk belang

In Engeland heeft zich recentelijk een vergelijkbare situatie voorgedaan.¹ Maar daar had een ziekenhuisarts de rechtbank gebeld, met als resultaat dat de rechter met spoed de moeder en de arts is komen horen en daarna heeft beslist dat de arts tot de ingreep mocht overgaan, ondanks de weigering van de moeder. Wij zijn van

Een geboorte heeft geen strikt individueel karakter

mening dat ditzelfde in Nederland, ook bij de huidige stand van wet en recht, wenselijk en mogelijk is.

De cruciale vraag die hier op tafel ligt, is of we hier te maken hebben met een 'solozaak' die alleen de moeder aangaat. Dat is de tot nu toe gehanteerde juridische opvatting, die, als je ziet waar deze toe kan leiden, hoognodig tegen het licht moet worden gehouden. De geboorte, met de daarbij soms noodzakelijke sectio, kan immers uit medisch oogpunt worden gezien als een 'tweemanszaak', een gezamenlijk belang van de moeder en het nog niet geboren kind.

Dat maakt wat ons betreft het verschil met de bedoeling van de WGBO. Die gaat over de medische behandeling van het *individu*. Voor het individu geldt het zelfbeschikkingsrecht. Een individuele (knie)operatie kan daarom zonder instemming niet plaatsvinden. Echter, een geboorte is eigenlijk niet te zien als een gebeuren met een strikt individueel karakter, maar met een eigen karakter (juridisch gezegd: sui generis of eigensoortig gebeuren). Het raakt niet alleen de individuele vrouw, maar evenzeer het kind. Dus heeft het kind ook rechten en is de instemming van de moeder niet per se doorslaggevend. Natuurlijk zal de arts moeten blijven beginnen met de vraag te stellen aan de moeder of zij toestemming geeft. Maar in geval van weigering van de moeder is het dan geen afgedane zaak en kan namens het ongeboren kind aan de rechter toestemming voor een sectio worden gevraagd.

Een curator kan de rechter vragen de moeder te verplichten tot medewerking aan een sectio.

Spoezitting

De ‘Beraadgroep rechtspositie van het kind vóór de geboorte’, die wij hebben opgericht na een aantal van dit soort casussen, heeft in het Nederlands Juristenblad (d.d. 26 juni 2015) een praktische oplossing voorgesteld. Wij adviseren artsen die met een dergelijke vraag geconfronteerd worden en die na collegiaal overleg het medisch inzicht hebben dat het niet verantwoord is met de weigering van de moeder mee te gaan, voortaan de rechtbank (Bureau Voorzieningenrechter) te bellen.

Daarmee wordt de beslissing als het ware uit handen genomen van de betrokkenen, moeder, arts en foetus, met als resultaat een bindende rechterlijke uitspraak. Bij

een telefonisch verzoek van de arts kan namelijk worden verzocht om benoeming van een ‘curator voor een foetus in nood’. De rechtbank heeft een lijst met curatoren die op telefonische oproep paraat zijn. Zo’n curator kan meteen worden benoemd en in de direct daaropvolgende spoedzitting – die plaatsvindt op de verloskamer waar de rechter inmiddels ook is gearriveerd – ten behoeve van het ongeboren kind aan de rechter vragen de moeder te verplichten tot medewerking aan een sectio. Tevens kan hij de rechter vragen de arts te legitimeren om deze ingreep te verrichten.

Als de arts naar de rechtbank heeft gebeld en wegens tijdnood niet op de komst van de rechter kan wachten, kan hij tot een

STUDIEMIDDAG

Een sectio tegen de wil van de moeder impliceert een behandeling met een vorm van dwang. Dat is nieuw en geeft stof tot discussie. In de verloskunde bestaat er weinig ervaring mee. Zijn er misschien van de psychiatrie, waar dwang regelmatig moet worden toegepast, te hanteren uitgangspunten over te nemen?

De Beraadgroep rechtspositie van het kind vóór de geboorte organiseert een studiemiddag, waarop de procedure verplichte sectio zoals wij die voorstellen nader wordt toegelicht en kritisch kan worden bevestigd. Daarna zal er discussie plaatsvinden over de (kinder) medische, juridische en ethische uitgangspunten.

Datum 28 januari

Plaats Erasmus Medisch Centrum

Tijd 15.00-16.30 uur, inloop vanaf 14.00 uur

Aanmelding op volgorde via a.j.schneider@erasmusmc.nl. Het aantal plaatsen is beperkt. Een plattgrond wordt na aanmelding toegestuurd.

Aan deelneming zijn geen kosten verbonden. Er is geen accreditatie aangevraagd.

spoedingreep overgaan, die daarna alsnog door de rechter met terugwerkende kracht kan worden gehonoreerd. ■

De auteurs vormen samen de Beraadgroep rechtspositie van het kind vóór de geboorte.

contact

a.j.schneider@erasmusmc.nl
cc: redactie@medischcontact.nl

Geen belangenverstrengeling gemeld

web

De voetnoten en eerdere MC-artikelen over dit onderwerp vindt u onder dit artikel op medischcontact.nl/artikelen.